LOKAAL VOEDSEL

Waarom een Zoetermeerse Voedselvisie?

Van Inspiratie naar Voedselbeleid

ZOETER DUURSAMEN MEER

MEER ZOETER MEER

Inleiding

In 2022 heeft de gemeenteraad van Zoetermeer zijn omgevingsvisie 2040 vastgesteld en in september 2025 wordt de Ruimtelijke Strategie Zoetermeer 2040 (RSZ 2040) in de gemeenteraad behandeld. Een volgende stap kan het vaststellen van een Zoetermeerse Voedselvisie 2040 zijn. Niet alleen omdat een visie op lokaal voedsel (voedsel dat in de directe omgeving geteeld, geoogst, verkocht en geconsumeerd wordt) een sterk beleidsinstrument is om meerdere maatschappelijke problemen aan te pakken of verbindt wat vaak versnipperd is: gezondheid, sociale cohesie, duurzaamheid en lokale economie. Het verbindt ook het fysieke en sociale domein met boeren en burgers. Het voedt letterlijk en figuurlijk de samenleving.

Ons voedselsysteem zelf vergt ook om een nieuwe visie, een transitie. Het is verre van duurzaam en is de oorzaak van ecologische, economische, gezondheids- en sociale problemen. In totaal ontstaat ongeveer een derde (25-40%) van alle klimaatbelasting door het maken en eten van voedsel. Een groot deel van ons voedselaanbod is ongezond. Ongezond voedsel leidt tot 6 miljard aan zorguitgaven per jaar. De positie van de boeren in de keten is steeds zwakker geworden en zij moeten regelmatig produceren onder de kostprijs. Ook burgers ervaren in hun rol als consument onvoldoende invloed op hun voedselomgeving en de toegang tot betaalbaar, gezond en duurzaam voedsel.

De voedseltransitie vraagt om het herstellen van verbindingen – tussen mens en natuur, boer en burger, gezondheid en omgeving. Gemeenten staan het dichtst bij hun inwoners en kunnen de transitie naar een gezonde en duurzaam voedsel- en landbouwsysteem versnellen. Zo ook in Zoetermeer.

In het Participatieverslag Ruimtelijke Strategie Zoetermeer 2040 nodigt het gemeentebestuur inwoners uit om mede de agenderende rol te nemen bij het maken van beleid omdat ‘vertrouwen en betrokkenheid het meest versterkt wordt als dit twee kanten opgaat’[1]. Het Inspiratiedocument ‘Mensen maken de stad’ (met daarin een sleutelrol voor lokaal voedsel[2]), dat Atelier *Stadmakers Zoetermeer hadden opgesteld voor de RSZ 2040, was mede aanleiding voor die uitnodiging. Daarom is de tijd rijp om ‘bottom up’ die agenderende rol op te pakken met het opstellen een Inspiratiedocument ‘Lokaal Voedsel’ als basis voor een Zoetermeerse Voedselvisie 2040: Op weg naar een breed gedragen, gezond en duurzaam voedselsysteem en consumptiegedrag in Zoetermeer!

Voedselbeweging Zoetermeer

Een eerste stap om te komen tot een Voedselvisie is het bijeen brengen van stakeholders “Lokaal Voedsel” in een Voedselbeweging. In bijlage 1 is een opsomming van groepen/netwerken van stakeholders opgenomen. Ze bevorderen gezond gedrag, bestrijden eenzaamheid, versterken gemeenschapszin en geven boeren perspectief. Ze zorgen voor betaalbaar voedsel én voor ontmoeting, educatie en participatie.

Op kleinere, individuele schaal verbinden ze al gezondheid, sociale cohesie, duurzaamheid en lokale economie: Buurttuinen, waar vrijwilligers voedsel verbouwen en verkopen, eten bereiden en een sociale functie vervullen. Stadsboerderijen met schooltuinen en kinderopvang en samenwerken met zorginstellingen. Lokaal voedselorganisaties en een winkel die samenwerken met scholen. Verkooporganisaties en een streekmarkt van regionaal voedsel. Food Film Festival dat georganiseerd wordt door een aantal organisaties samen. Gemeente Zoetermeer, die natuur-, milieu- en klimaatorganisaties betrekt bij het opstellen van biodiversiteits-beleid, etc., etc. Een tweede stap is het ondersteunen van deze organisaties en initiatieven met een Voedselbeweging door het te ‘onderkoepelen’ met een Inspiratiedocument.

[1] Ruimtelijke Strategie Zoetermeer 2040, bijlage 2, Participatieverslag, blz. 7
[2] Werkdocument ‘Zoetermeer, stad in & op het landschap’, blz. 8 en Werkdocument ‘Zoetermeer, een toekomstbestendige stad’, deel 2.

De eerste bijeenkomst van stakeholders staat gepland voor 18 september 's avonds om 19:30 uur in het StadsForum, Stadhuisplein 1. Stakeholders worden uitgenodigd, nader geïnformeerd over achtergronden en perspectieven, en gevraagd om mee te doen aan de Voedselbeweging Zoetermeer. Ook gemeentebestuur en politieke partijen worden uitgenodigd om aan deze bijeenkomst deel te nemen, vooral met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen op 18 maart 2026.

Van Inspiratiedocument naar Voedselvisie

Het eerste doel van de Voedselbeweging oftewel de tweede stap is het samenstellen van een Inspiratiedocument 'Lokaal Voedsel 2040'. Stakeholders worden vanuit hun eigen invalshoek uitgenodigd om inspirerende ideeën aan te dragen voor een dergelijk document. Daarbij wordt uitgegaan van wat de huidige situatie is, welke ambities in de uiteindelijke Voedselvisie 2040 dienen te worden opgenomen en hoe die het beste kunnen worden bereikt, op weg naar een gezond en duurzaam voedselsysteem en consumptiegedrag in Zoetermeer.

De ambities kunnen onder andere betrekking hebben op:

1. Structurele inzet op lokaal voedselbeleid, gekoppeld aan gezondheid, sociaal domein, verspillingsreductie, klimaat en economie;
2. Voedsel-verbindingsplekken in alle stadsdelen ondersteunen: toegankelijke ontmoetingsplekken voor gezond eten, tuinieren en gemeenschapsvorming;
3. Gemeentelijke inkoop en catering verduurzamen door in de aanbesteding randvoorwaarden mee te nemen, met meer lokaal, biologisch en plantaardig aanbod en minder voedselverspilling;
4. Regionale ketens versterken, door samenwerking tussen stad en ommeland te stimuleren;
5. Gebiedsgerichte samenwerking mogelijk maken, zodat boeren, burgers en instellingen lokaal kunnen bouwen aan duurzame voedselproductie en een aantrekkelijk landschap;
6. Structurele betrokkenheid van het Voedselbeweging bij het concreet invullen van de visie op grond van de kracht van praktische voorbeelden.

Al die ideeën vormen de basis voor het Inspiratiedocument én maken er tevens onderdeel van uit, zodat de waarden en bijdragen van de verschillende (groepen/netwerken van) stakeholders zichtbaar blijven.

Nu lijkt ook inhoudelijk de tijd rijp om zo'n Inspiratiedocument samen te stellen, want:

- de gemeente Zoetermeer wil de omgevingsvisie 2040 'uitrollen' met een Strategische Agenda. Onder andere door het opstellen van een visie op biodiversiteit ('Kennis en monitoring van natuur in Zoetermeer') en stadslandbouw een plaats geven in de ruimtelijke ordening van de stad;
- in het tweede kwartaal van 2026 treedt een nieuw gemeentebestuur aan;
- Atelier *Stadmakers hebben met het Inspiratiedocument 'Mensen maken de Stad' een basis gelegd om invulling te geven aan een actieve rol van de samenleving voor het opstellen van beleid, onder andere ten aanzien van Lokaal Voedsel;
- in het land zijn er vele initiatieven die kunnen helpen om ook in Zoetermeer lokaal voedsel in te zetten voor een gezond en duurzaam voedselsysteem en consumptiegedrag: zie bijlage 2;
- dertien gemeenten hebben alle stappen gezet naar voedselraden en een lokale voedselvisie. Zie bijvoorbeeld Den Haag.

Het doel is om begin maart 2026, dus voor de gemeenteraadsverkiezingen op woensdag 18 maart, het Inspiratiedocument 'Lokaal Voedsel 2040' vast te stellen. Daarna kan het worden aangeboden aan het gemeentebestuur met het verzoek het document als basis te gebruiken voor het opzetten en vaststellen van een gemeentelijke Voedselvisie 2040, de derde stap naar voedselbeleid in Zoetermeer.

Traject naar een gemeentelijke Voedselvisie 2040 en verder

Tussen dinsdag 18 september en begin maart 2026 worden deelnemers aan het Voedselbeweging gevraagd om vanuit hun invalshoek hun visie op Lokaal Voedsel op te stellen.

De jaarlijkse Hans Haring-lezing[3] heeft dit jaar als thema "Waarom een Zoetermeerse Voedselvisie?" en vindt dit jaar plaats op donderdag **18 september**. Miriam Offermans van het Nationaal Voedselberaad is als spreker uitgenodigd om het belang van een dergelijke visie uit leggen. Het Nationaal Voedselberaad is een nationale verbindingsbeweging van lokale en regionale voedselinitiatieven en samenwerkingsverbanden. Tijdens deze lezing wordt ook de planning (zie bijlage 3) toegelicht om van een voedselbeweging via het Inspiratiedocument te komen tot een Zoetermeerse Voedselvisie 2040. Zoetermeerse stakeholders worden uitgenodigd om aan het einde van de lezing zich aan te melden voor de Zoetermeerse Voedselbeweging. Ook kunnen zij aangeven of zij als *Stadmaker Lokaal Voedsel mee willen schrijven aan het Inspiratiedocument 'Lokaal Voedsel'.

Op **zaterdag 11 oktober** vindt MeerZoeterMeer 2025 plaats. Het is een inspirerend evenement in en rondom het StadsForum met een uitgebreid programma, activiteiten en nieuwe kansen om inwoners van Zoetermeer te betrekken bij de thema's Gezonde Stad, Sociale Stad en Duurzame Stad. Tijdens MeerZoeterMeer 2025 wordt bekend gemaakt hoeveel organisaties en personen zich hebben aangemeld voor de Voedselbeweging en wie als *Stadmaker Lokaal Voedsel. *Stadmakers Lokaal Voedsel bespreken op die dag met elkaar de werkwijze voor het Inspiratiedocument. Vanuit hun eigen invalshoek en netwerk ideeën gaan zij ideeën verzamelen voor het Inspiratiedocument. Van die ideeën wordt aangegeven (1) wat de huidige situatie is, (2) welke ambities dienen te worden opgenomen en (3) hoe die het beste kunnen worden bereikt. Ze vormen het inhoudelijk vertrekpunt voor het Inspiratiedocument.

De eerste ideeën worden tussen de *Stadmakers Lokaal Voedsel uitgewisseld, op 13 december gepubliceerd en op **18 december** besproken. Zo kunnen zij kennis nemen van de verschillende situaties, ambities en realisatievoorstellen. Vervolgens kunnen vertegenwoordigers van *Stadmakers Lokaal Voedsel een eerste concept opstellen van het Inspiratiedocument Lokaal Voedsel.

Op **13 februari 2026** worden de definitieve versies van de ideeën verzameld en gepubliceerd. Het resultaat wordt in een bijeenkomst op 18 februari van *Stadmakers Lokaal Voedsel besproken, evenals de verdere stappen naar het definitieve Inspiratiedocument. Zo worden de verdere procedure en planning opgesteld voor het overhandigen van het Inspiratiedocument aan het nieuwe gemeentebestuur.

Op 4 maart worden de eindversies van ideeën en het Inspiratiedocument tussen de *Stadmakers verspreid. En in een bijeenkomst van de gehele Voedselbeweging op **11 maart** worden definitieve besluiten genomen.

Na 18 maart wordt het Inspiratiedocument 'Lokaal voedsel' en de bijbehorende ideeën van de verschillende netwerken als burgerinitiatief[4] overhandigd aan het nieuwe gemeentebestuur. Dat bestuur wordt verzocht het als basis te gebruiken voor het opzetten en vaststellen van een gemeentelijk Voedselvisie 2040 én de Voedselbeweging te betrekken bij het opstellen en uitwerken van de visie naar voedselbeleid.

Het hele traject (met de tussentijdse resultaten) zal voor inwoners van Zoetermeer via diverse media te volgen zijn, zodat suggesties en opmerkingen kunnen worden meegenomen.

[3] DuurSamen Zoetermeer organiseert jaarlijks de Hans Haring-lezing waarin duurzaamheid een belangrijk thema is. Hans was wethouder in Zoetermeer en later bestuurslid van DuurSamen. Hij overleed op 16 april 2019.
[4] Een burgerinitiatief is een middel om lokale onderwerpen onder de aandacht te brengen van de gemeenteraad van Zoetermeer en kan leiden tor bespreking in de gemeenteraad.

Bijlage 1:

Stakeholders “lokaal voedsel” in de regio Zoetermeer:

- Sociale groene initiatieven, een gemeenschap rondom een boerderij, mogelijkheden om lokaal eten te kopen en boeren waar rechtstreeks producten kunnen worden gekocht.
- Welzijn- en zorgorganisaties hanteren lokaal voedsel als middel om gezondheid te bevorderen.
- Natuur- en milieuorganisaties richten zich vooral op gezonde biodiversiteit, noodzakelijk voor het telen van voedsel.
- Primaire en middelbare scholen schenken vanuit educatief oogpunt aandacht aan lokaal voedsel.
- Sociale restaurants brengen vanuit sociaal oogpunt mensen bijeen rondom lokaal voedsel.
- Voedselbanken helpen inwoners met weinig financiële middelen aan voedsel.
- Culturele organisaties en evenementen maken belang en mogelijkheden van lokaal voedsel zichtbaar.
- Winkels en restaurants, die lokaal voedsel centraal stellen in hun aanbod.
- Gemeente Zoetermeer wil een visie op biodiversiteit ontwikkelen en stadslandbouw integreren in de ruimtelijke ordening van de stad.
- Waterschappen, die bijdragen tot een gezond waterbeheer, en een drinkwaterbedrijf dat zich garant wil stellen voor voldoende gezond drinkwater.
- Grootouders voor het Klimaat, die het belang van lokaal voedsel onderstrepen.

Bijlage 2:

Bestaande initiatieven die kunnen helpen om in Zoetermeer lokaal voedsel in te zetten voor een gezond en duurzaam voedselsysteem en consumptiegedrag:

- Provincie Zuid Holland met de voedselvisie “Toekomst van ons Voedsel”;
- Nationaal Voedselbeweging: Erken het belang van lokaal voedselbeleid voor een gezonde en leefbare gemeente;
- Stadslandbouw Nederland: Wat lokaal voedsel doet voor een gezonde gemeente;
- City deal en JOGG hebben een praktische handleiding geschreven voor gemeenten: op weg naar een gezond, eerlijk en duurzaam voedselsysteem;
- Slow food heeft een tienpuntenplan opgesteld richting gemeenteraadsverkiezingen;
- Public food is een campagne gestart om invulling te geven aan voedsel als basisvoorziening en de rol van de overheid hierin en betrekt hierin nadrukkelijke sociale functie van Voedsel;
- Gemeente Plant vooruit heeft aanbevelingen richting gemeenteraadsverkiezingen opgesteld;
- Grootouders voor het Klimaat ondersteunen afdelingen om in het kader van de verkiezingen aandacht te vragen voor lokaal voedsel;
- Voedselfamilies komen we tot integrale oplossingen voor maatschappelijke voedsel- en landbouwvraagstukken;
- Collectieve kracht presenteert webinars met o.a. de vraag: hoe creëren we meer ruimte voor sociale voedselgemeenschappen?

Bijlage 3:

Planning “Van inspiratie naar Voedselbeleid”

	Datum	Stakeholders/organisatie	Document
Eerste stap	18-09-2025	Inspiratiebijeenkomst Lokaal Voedsel: Oprichting Voedselbeweging Zoetermeer	
	11-10-2025	MeerZoeterMeer 2025: Bekendmaking deelname Voedselbeweging Aanmelding *Stadmakers Lokaal Voedsel voor Inspiratiedocument ‘Lokaal Voedsel 2040’	
	18-10-2025	Vaststelling *Stadmakers Lokaal Voedsel voor opstelling ideeën en Inspiratiedocument ‘Lokaal Voedsel 2040’	
Tweede stap	13-12-2025		Naar *Stadmakers: Eerste ideeën (huidige situatie, ambities en hoe realiseren)
	18-12-2025	Bijeenkomst *Stadmakers Lokaal Voedsel: Voortgang ideeën Start opstellen Inspiratiedocument	
	13-02-2026		Naar *Stadmakers: Definitieve ideeën Concept Inspiratiedocument
	18-02-2026	Bijeenkomst *Stadmakers Lokaal Voedsel: Bespreking ideeën Bespreking Inspiratiedocument	
Derde stap	4-3-2026		Verspreiding naar Voedselbeweging: Definitieve ideeën Definitief concept Inspiratiedocument
	11-3-2026	Bijeenkomst Voedselbeweging: - Vaststelling Inspiratiedocument ‘Lokaal Voedsel 2040’ - Ondertekening Inspiratiedocument Lokaal Voedsel 2040 door leden Voedselbeweging	
	..-04-2025		Aanbieding Inspiratiedocument ‘Lokaal Voedsel 2040’ als burgerinitiatief aan gemeenteraad
	..-..-2025	Bespreking Inspiratiedocument ‘Lokaal Voedsel 2040’ in gemeenteraad	
	..-..-20..		Voorstel Voedselvisie 2040 College B&W
	..-..-….	Bespreking Voedselvisie 2040 in gemeenteraad	